

*A Magyar Nemzeti Múzeum
Könyvtárának
a 1000*

EMICH GUSZTÁV

1843—1911

ÉLET- ÉS JELLEMRAJZ

IRTA ÉS FELOLVASTA AZ ORSZÁGOS MAGYAR KERTÉSZETI EGYESÜLET 1912. ÉVI
JANUÁR 4-IKI KÖZGYÜLÉSEN

MÁGOCSY-DIETZ SÁNDOR

KÜLÖNLÉNYOMAT

A »KERTÉSZETI LAPOK« 1912. ÉVI XXVII. ÉVFOLYAMÁBÓL

BUDAPEST

AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TARSULAT NYOMÁSA

1912

~~1999~~
~~1999~~

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

18570. — Budapest, Athenaeum.

270319

M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
II. Nyomt. Állománykezelés
1912-av 139 sz.

18570. — Budapest, Athenaeum.

Emich Gusztáv.

1843—1911.

A komoly munkának, bármennyire folytonos is, meg kell állani időnként, hogy a munkás számot vetve a végzett munka értékével a jövőt illető terveit, feladatait számba vehesse és így munkálkodásának irányt szabhasson. Az ilyen pillanat a munkának, a munkásnak egyaránt ünnepe. A mi egyesületünk is ilyen ünnepet ült rövid idővel ezelőtt (1910. szeptember 18-án), amikor huszonöt éven át tartó munkálkodásának értékes gyümölcseire mutatott rá és a biztos jövődönnek már előbb is kitűzött célját, feladatát idézte mindnyájunk emlékezetébe. Örömunnepe volt ez nemcsak egyesületünknek, nemcsak a kertészet lelkes híveinek, de örömunnepe volt ez a magyar kultúrának, a magyar társadalomnak, amely immáron a közművelődés útján annyira előrehaladt, hogy a kertészet kultiválását is nélkülözhetlen részeül vallja.

Országos egyesületünk ma is ünnepet ül, de nem az örömnök ünnepét, hanem a gyásznak, a bánatnak ünnepét, amelyet fájó érzéssel tart meg, de azzal a megelégedést keltő tudattal, hogy akiről a veszteség feletti fájdalom érzetével emlékezik meg — annak élete az egyesületé volt, annak értékét mindnyáján őszinte ragaszkodással méltányoljuk is! Amint mindnyáján mélységesen éreztük a körünkből való távozása feletti fájdalmat, a bánatot, — éppen úgy mindnyáján a megnyugtató érzés büszkeségével emlékezünk meg Emich Gusztáv derék egyéniségéről, egyesületünk virágzását létesítő nagy érdemeiről. Az egyesület megtisztelő bizalmából nekem jutott a feladat, hogy mindnyájunk ebbeli közös érzését, közös tudatát én juttassam a mai gyászünnepe kifejezésre.

A mindenható kifürkészhetlen intézkedéséből közülünk időnkelőtte elköltözött, mindig tisztelettel övezett elnökünk, emőkei Emich Gusztáv munkálkodását, munkálkodásának értékét csak úgy tudjuk teljes egészében méltányolni, értékelni és megbecsülni, ha számba vesszük egyéniségének kimagasló tulajdonságait, amelyekkel másokat megnyerve tudott törekvéseinek érvényt szerezni. Nagy műveltsége, erős tudása pedig mindig meg tudta a helyes irányt találni arra, hogy munkájában megtalálhassa a maga gyönyörűségét, mások pedig üdvözölhessék benne az értékes eredményt. Nem a saját egyéniségének érvényesülését kereste, de a köz érdekeit tartotta önzetlenül szem előtt. A magyar műveltségért önzetlenül, kitartással tudott munkálni, azért a műveltségért, amelyet nemcsak a tudás, de a szépérzék is segít felépíteni. Ebbeli munkásságát bizonyítja egész életén át megnyilvánult az a működése, amely Istentől megáldott tehetségének érvényesülését mindig jó szívének nemességével kapcsolta egybe! Erős tudás és nemes érzés voltak

egénységének jellemző vonásai. Szilárd jellemének ezek a vonásai kapcsolták egyesületünkhöz az ő életének utolsó negyedszázadát, amely idő alatt életnek minden öröme, bűja, bánata egybekapcsolódik egyesületünk történetével. Annak az egyesületnek a történetével, amelynek alakítása eszméjét is ő propagálta, amelyet jelentékeny részben ő segített megalakulni és amelynek bölcsőjét ő ringatta és végül, amelyet bölcs vezetésével ő juttatott mostani virágzásának fokára. Kevesen vagyunk már azok közül az élők sorában,¹⁾ akik egyesületünk életében való munkálkodását kezdettől kezdve maig figyelemmel kísérhettük. Hiszen egyesületünk 1910 szeptember hó 18-án tartott XXVI. rendes közgyűlésének megnyitójában meghatottsággal emlékezik meg maga is arról, hogy »az első alapító elnökségből« már csak maga van az élők sorában. Ki hitte volna, hogy egyesületi közgyűléseink sorában a mindenki által szeretve tisztelt elnökünknek ez lesz a hatyudala.

Egyesületünknek ez az első negyedszázada az ő nevével kapcsolatos. Mennyi odaadást, mennyi önzetlen munkálkodást, mennyi áldozatkészséget jelent ez a negyedszázad! Egyesületünk történetének minden lapja, egyesületünk számtalan, különböző nemű üléseinek jegyzőkönyvei tesznek tanúságot erről a törhetlen kitartásról, fáradhatlan munkálkodásról!

Ennyi áldozatkészség, ennyi önzetlenség csak attól telik, aki a szó nemes értelmében vett igazi honpolgára a hazának, meggyőződéses híve a művelődésnek és lelkes harcosa a szépnak és jónak.

A jeles tulajdonságok ezen sokasága kialakulásának, megerősödésének magyarázatát megtaláljuk a szülői ház sajátos légkörében és az élete folyásának körülményeiben.

Emich Gusztáv 1843. év március 5-én született Pesten hasonló atyjának Anderle Jozefa Vilma Franciskával kötött házasságából és a pest-terézvárosi római katolikus plébánián 1843. évi március hó 7-én keresztelték Gusztáv, Antal, Károly nevekre.²⁾ Régi német nemes családból³⁾ származó, egyetemi készültsgű és a több évi külföldi tartózkodása alatt a nagy műveltséghez széles látókört is szerzett atyja és a nagy nyelvismerettel és zenei tehetséggel megáldott édesanyja már a gyermekben felébresztették a tudományok, az irodalom és általában a szép iránti érzéket, teljes odaadással szentelvén magukat gyermekük testi és lelki nevelésének.

Elemi iskoláit Pesten, az akkoriban fennállott »Királyi elemi főtanodá«-ban, a gimnázium első és második osztályát 1852—53-ban, illetőleg 1853—54-ben a piaristák pesti főgimnáziumában, a harmadik és negyedik osztályt mint a híres Szőnyi Pál-féle magánnevelőintézet növendéke végezte. Már az 1855—56-iki iskolai év alatt oly erős vágy ébredt fel benne a hadi-tengerészeti pályára való lépésre, hogy atyja — talán annak a körülménynek is a hatása alatt, hogy a még német földön, Sziléziában született nagyapja is katona volt és Mária Terézia királyné seregében mint gránátos kapitány harcolta végig a hétéves háborút — beleegyezett egyetlen fiának a pályaválasztásába. Abból a célból, hogy a trieszti cs. kir. tengerészeti

¹⁾ Az 1885 augusztus hó 16-án megválasztott tisztikar és választmány tagjai sorából életben vannak és nagyrészt még résztvesznek az egyesület munkájában a következők: Máday Izidor, Mauthner Ödön, Molnár István, dr. Szalay László, Heykáll J. Ede, Zednik Pál és e sorok írója.

²⁾ A családra és id. Emich Gusztávra vonatkozó adatokat Sennoyitz Adolf művéből vettem át.

³⁾ Siebmacher, Wappenbuch IV. k. 153. lap.

akadémiába való felvétel előfeltételeinek megfelelhessen, az 1856. év június havában fiával a német tannyelvű budai főreáliskolában az alsó osztályokból nyilvános vizsgálatot tétetett. A fiatal Emich a felvételi vizsgálatot sikeresen kiállotta és még 1856 őszén a haditengerészeti akadémia növendéke lett és bár a következő második évfolyamban is nagy kedvet érzett a tengerészeti pálya iránt, azt 1858-ban súlyosan megbetegedett atyjának kívánságára a tengerészeti főparancsnokságtól kivételes kegyelmi tényként nyert elbocsátólevéllel véglegesen elhagyta.

Itthon azután magántanulóként folytatta középiskolai tanulmányait, amelyek keretében a zene (hegedűjáték) és a rajz művelésének is megfelelő szerep jutott. Szabad óráit kora tavasztól késő ősziig szüleinek svábhegyi (Széchenyi-hegyi) nyaralójában töltötte és a közelben lakó, atyjával jó barátságot tartott híres magyar természetvizsgáló, a jeles fauna-kutató Frivaldszky Imrének biztatására tudományos jellegű lepkegyűjtésbe fogott bele. Már akkor nagynevű mentora társaságában apróra bejárta a budai hegyvidék erdőségeit, ligeteit, igaz gyönyörűséget találva a szabad természet, az egymásra utalt állat- és növényvilág szépségeiben.

Édesapja kívánságára, aki a fiában óhajtotta látni utódját és ezért a könyvnyomás megtanulására serkentette, hozzálátott a könyvkészítés, a könyvalkotás módjának gyakorlati megtanulásához is. A budapesti Ferenciek-terén levő Emich-nyomdában Urschütz faktor asztala mellé állítottak egy szedőszekrényt, amely mellett Solymossy, a nyomtató-műhely legidősebb tanulójának vezetése alatt gyakorolta magát a szedésben és pedig Petőfi költeményeinek a szedésén kezdve. Majd később a kézi sajtóval foglalkozkodott, hogy a nyomtatás mesterségében is megszerezze a jártasságot. Előbbi tanulmányaira való tekintettel csak egy évig gyakornokoskodott, amely rövid idő elmúltával Urschütz faktor ünnepélyesen felszabadította, sőt hogy a pályakezdés szabályszerű legyen, még a szokásos »Einstand«-ot (avatóáldomás) is meg kellett ünnepelnie a váci vámvonalon kívül eső kerthelyiségben. Ime így szerezte meg saját tapasztalásából azt, aminek később oly nagy hasznát vette. És hogy ez idő alatt milyen beható módon sajátította el a szükségeseket, legjobban bizonyítja az, hogy 1860-ban Szabó Józseffel együttesen írt munkában a könyvnyomdászat történetét Magyarországon bocsátotta közre.

Megszerezve a könyvnyomtatásban való jártasságot, 1860. év őszén Lipcsébe ment folytatni elméleti és nyomdásztechnikai tanulmányait, amelyek mellett mint rendkívüli hallgató az egyetemen jogi és filozófiai, különösen állat- és növénytani előadásokat is szorgalmasan hallgatott. Szabad óráiban pedig sokat zenélt, úgy hogy az itteni zenével való foglalkozásának következményeként még későbbi korában is kedvenc foglalkozása volt a zenélés.

Az 1861. évben Bécsben a híres Gerold és fia könyvkereskedő cégnél volt önkéntes gyakorlaton, ahol elsajátította a könyvkidás és kereskedés gyakorlati ismereteit is, egyidejűleg folytatta jogi és államtudományi ismereteinek gyarapítását a bécsi egyetem megfelelő előadásainak hallgatásával. 1862-ben Párizsba ment, majd Berlinben, Londonban és Svájcban töltött hosszabb időt tanulva és tapasztalatokat szerezve. Beutazta továbbá Olaszországot, Görögországot, Törökországot, Szíriát és a balkáni fejedelemségeket. Erről az író br. Kemény Zsigmond társaságában tett útjáról 1865-ben a tanulás fáradságából, az utazás kellemességéből kivéve a maga részét, a szülei házhoz tért vissza.

Itt a szülői ház áldásos környezetében jutott gyakori érintkezésbe a magyar irodalom és a közéletnek azokkal a jeleseivel, akik atyjával mint a vállalatával a nemzeti ügy odaadó szolgálatába szegődött tekintélyes könyv- és hirlapkiadóval, ebből a minőségéből kifolyólag állandó összeköttetésben állottak és akik a nagyműveltségű, idegen eredetű családból való származása dacára lángoló hazafiságú, irodalmat és írókat mindig pártoló Petőfi-kiadóval¹⁾, úgyis mint a Nemzeti Kaszinónak még gróf Széchenyi István ajánlására 1842. óta tagjával baráti viszonyban voltak. Atyjának ez a bizalmas köre, nevezetesen Toldy Ferenc, báró Kemény Zsigmond, Jókai Mór, báró Eötvös József, Csengery Antal, Kecskeméthy Aurél (Kákai Aranyos), Greguss Agost társasága maradandó nyomokat hagyott az ifju Emich lelki- és gondolatvilágában. Az esztétikai szépségek és a nemzeti kultúra minden terén kielégítést kereső érdekei iránti eleven érzékét a fiatal Emich ebből a körből vitte magával az életbe.

Még 1865-ben az akkor betegeskedni kezdő édesatyján könnyítendő és az ő határozott kívánságára nagykorúsíttatott és belépett atyja üzletébe és mint üzlettársa az üzlet vezetője lett. Ily módon önállóságra jutva, meg-alapítja saját otthonát és megnősül, nőül véve 1865. évi október hó 28-án Tormay Etelkát, dr. Tormay Károlynak, előbb Tolna vármegye majd Pest szab. kir. város főorvosának leányát, akivel együtt haláláig tartó zavartalan boldog házasságában szerető gonddal nevelte fel az 1866-ban született Gusztáv fiát és az 1869-ben született Mártha leányát.²⁾

Az üzlet nagy forgalma és jövőjének biztosítása érdekében a könyv-nyomda és a kiadóvállalat 1868. évben átalakult a most is virágzó Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulattá, amelynek Emich Gusztáv megmaradt igazgatósági tagjául. Ez a tevékenységi kör azonban nem nyujtván elégséges foglalkozást fiatalos munkaerejének és munkakedvének, — 1868-ban Gorove István akkori földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter egyenes felszólítására, aki a gazdag nyelvismerettel és gyakorlati közgaz-

¹⁾ A nemzetnek tett ebbeli szolgálatai és így szerzett nagy érdemei folytán Ő felsége részéről elismerésben részesült, amennyiben mindjárt a koronázás után 1867. június 20-án kelt legfelsőbb elhatározással Ő felsége neki és törvényes utódainak a magyar nemességet adományozta. Az 1868. évi június hó 22-én Laxenburgban kiállított nemeslevél a magyar nemesség adományozására vonatkozó legfelsőbb elhatározás indító okait a következőkben fejezi ki: »... tekintetbe és figyelembe vévén Emich Gusztáv pesti polgár és nyomdatulajdonos... hívünknek Felségünk és felséges uralkodóházunk iránti tántoríthatlan hűségét és azon érdemeit, melyeket ő a magyar könyv- és hirlap-irodalom jelentékeny előmozdítása s ezzel a nemzeti művelődés és tudomány érdekeinek áldozatkész és ernyedetlen tevékenységgel párosult felkarolása, a hazai nyomdászati műipar fejlesztése s annak még az ország határán túl is dicséret és jutalmazó elismerésre méltatott emelése; továbbá a tudományos célú és jótékony intézetek és társulatok, nevezetesen a Magyar Tudományos Akadémia munkáinak rendes nyomtatása s ezen akadémia palotájának felépítésére tett adakozása, a Kisfaludy-Társaság és a Képzőművészeti Társulat alakulásának, valamint a magyar írói segélyegylet alapításának jelentékeny mérvbeni elősegítésére, nemkülönben az elaggott és rokkant nyomdászok istápolását célzó alapítvány büzög kezdeményezése által szerzett...«

Érdekesnek tartottam közölni a még eddig sehol napvilágot nem látott sorait a nemesi oklevélnek, mert méltóképpen jellemzik és sorolják fel Emich Gusztáv apjának érdemeit.

²⁾ A mindvégig szeretetteljes házasságból hét gyermek született, a kik közül öt még kiskorúságának ideje alatt, még mint hajadon, illetőleg nőtlen halt meg. Az 1869-ben született Mártha leánya 1889 óta báró Fries Richárd cs. és kir. alezredes neje. Az 1866-ban született Gusztáv megszerezve a jog- és államtudományi doktorátust, államszolgálatba lépett és most a m. kir. kereskedelmi minisztérium miniszteri tanácsosa.

dasági tudással is rendelkező fiatal Emichben minisztériuma számára nyereséget látott, államszolgálatba lépett és tiszteletbeli fogalmazó lett az akkori m. kir. földművelési, ipar- és kereskedelmi minisztériumban, ahol a külkereskedelmi, vám- és tengerészeti osztályban csakhamar titkár, majd ugyanott osztályvezető is lett.

Még mint miniszteri titkár abban a legfelsőbb kitüntetésben részesült, hogy Ő felsége a király 1870. évi április hó 10-én kelt legfelsőbb elhatározásával őt cs. és kir. asztalnoki méltósággal felruházni méltóztatott.

Egészségi állapota a fővároshoz kötött hivatalnoki pálya feladását téve kívánatosná, a legfelsőbb elismerés elnyerésével 1872. évben a minisztériumból kilépett. Az aktív államszolgálatból való kiválását követő években a veszprémi vármegyei pölöskei birtokán gazdálkodott, de az 1875—1876. években kiállott nagy betegsége folytán még a rá következő két évben is telente a szobát lévén kénytelen őrizni, Budapesten lakása könyvtári szobájában a könyvnyomtatás történetével és egyáltalán történelmi tanulmányokkal foglalkozott, amely tanulmányok során ősnymotatvány-gyűjteményeinek alapját is lerakta, vagy a miniszterialis szolgálatának ideje alatt is gondozott és gyarapított rovargyűjteményével foglalkozott. Rovartani vizsgálatait, illetőleg megfigyelési eredményeit a szakirodalomban érdeklődéssel fogadott értekezésekben hozta nyilvánosságra.

Azon nagy jelentőség folytán, amelyet a filloxera-vész elleni védekezésnek a fenyegetett magyar szőlőművelés és bortermelés szempontjából minden oldalról jogosan tulajdonítottak, tanulmányait 1876-tól különösen a gyakorlati rovartan kérdéseire irányította. Mint a német és francia nyelvet teljesen uraló, a nemzetközi szerződésekkel hivatalnok korában »ex asse« foglalkozó entomológus szakembert, a magyar kormány az 1877-ben Lausanne-ban tartott nemzetközi filloxera-kongresszuson Magyarország képviselétével bízta meg s ottani szereplése a kormánynál oly elismerésre talált, hogy 1880. évi július havában mint az országos filloxera bizottság tagját ismét őt küldötte ki a minisztérium dr. Horváth Géza jelenleg a Magyar Nemzeti Múzeum állattani osztályának igazgatója társaságában Stájerbe, Olaszországba és Franciaországba a filloxera-ügy helyszíni tanulmányozására.¹⁾ Az 1881. október havában Bernben tartott második nemzetközi hivatalos filloxera-értekezleten is Emich Gusztáv vett részt mint Magyarország külön kormányképviselője, ő is írta alá az utóbb 1882. évi XV. törvénycikként becikkelyezett első berni nemzetközi filloxera-egyezményt. A filloxera elleni védekezés ügye körül szerzett érdemei elismerésül Ő felsége 1881. február 1-én a III. osztályú vaskoronarenddel tüntette ki.

1884-ben Erdély politikai élete azon vezérférfiainak unszolására, akik őt még atyai barátja, néhai báró Kemény Zsigmond révén ismerték meg és sokoldalú tudását, önzetlen hazafiságát nagyra becsülték, elfogadta a szászvárosi szabadelvűpárt jelöltségét és erős ellenféllel szemben nagy szótöbbséggel a szászvárosi választókerület országgyűlési képviselőjévé választották. Ebben a kerületben 1887. évben másodízben is és pedig ezúttal egyhangulag képviselővé választva, a képviselőház egyik legbuzgóbb tagja lett és mint a közgazdasági bizottság előadója, a képviselőségének ideje alatt

¹⁾ Jelentése megjelent mint a földművelési, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minisztérium 1881. évi költségvetése indokolásának első számú melléklete.

megalkotott közgazdasági jellegű törvények túlnyomó részét a képviselőház plenumában is ő képviselte.¹⁾

A delegációnak is több ízben (legutóbb 1890. és 1891-ben) rendes tagja volt, ahol mint a külügyi albizottság és mint a külügyminisztérium zár-
számadásának előadója működött. Két cikluson át való képviselőisége alatt lelkes tagja volt a szabadelvűpártnak. Midőn pedig az Athenaeum részvénytársulat a Vérei József halálával megüresedett vezérigazgatói állást 1891-ben vele töltötte be »egy kis gyöngéd erőszakkal, mert erőszakolni kellett rá, hogy elfoglalja ezt a díszes, de nehéz és sok felelősséggel járó állást, szívesebben maradt volna ugyanis nemes passziói, a könyvgyűjtés és a virág-
ápolás mellett«, mondom, amidőn ez állást vele töltötte be az Athenaeum, akkor Emich teljesen ezen állás teendőinek kívánva idejét és erejét szentelni, a politikai pályán való működésről, ahol szintén csak a munkával járó részt vette ki magának, végleg lemondott és az 1892. évi januáriusi képviselőválasztáskor már fel sem lépett. Emich a vezetésére bízott Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulatot, melynek 1901-től elnöke is volt, felvirágoztatta és európai szintjára emelte.

¹⁾ Nevezetesen az ő előadói javaslata alapján tárgyalta a képviselőház a következő törvényeket:

1885. évi XXV. t.-c. a selyemtenyésztes védelméről; XXVI. t.-c. az 1884. évi április hó 9-én Franciaországgal kötött hajózási egyezmény becikkelyezéséről.

1886. évi IX. t.-c. a védjegyek kölcsönös védelme iránt Svájjal 1885. évi június 22-én kötött egyezmény becikkelyezéséről; X. t.-c. a Sziámmal 1885. évi január hó 17-én a szeszes folyadékokkal való kereskedés tárgyában kötött egyezmény becikkelyezéséről; XIV. t.-c. az Afrika némely (Kongó) vidékére vonatkozó kérdések szabályozása iránt tartott berlini értekezlet főkmányának becikkelyezéséről; XXX. t.-c. a tengerinek és kölesnek az osztrák-magyar vámterületre — Bulgáriából és Szerbiából — való vámmentes behozataláról.

1887. évi III. t.-c. a hazai iparnak adandó állami kedvezményekről szóló 1881. évi XLIV. t.-c. 2. §-ában foglalt kedvezményeknek némely bányászati vállalatokra való kiterjesztése iránt; XVIII. t.-c. az 1884. évi XVII. t.-cikk (ipartörvény) 50. §-a utolsó kikezdésének módosítása tárgyában; XXIV. t.-c. az 1878. évi XX. törvénycikkbe iktatott vám- és kereskedelmi szövetség meghosszabbításáról; XXV. t.-c. az osztrák-magyar vámterület általános vámtarifájáról szóló 1882. évi XVI. törvénycikk módosításáról; XXXVI. t.-c. a Dániával 1887. évi március hó 14-én kötött kereskedelmi és hajózási egyezmény becikkelyezéséről; XXXVII. t.-c. a Görögországgal 1887. évi március 30-án és április 11-én kötött kereskedelmi egyezmény becikkelyezéséről; XXXVIII. t.-c. a kereskedelmi utazókról Belgiummal 1887. évi március hó 30-án kötött egyezmény becikkelyezéséről; XXXIX. t.-c. a Braziliával az áruvédjegyek oltalma tárgyában 1886. évi augusztus 28-án kötött egyezmény becikkelyezéséről; XL. t.-c. a Németalfölddel az áruvédjegyek oltalma tárgyában 1886. évi szeptember 3-án kötött egyezmény becikkelyezéséről; XLI. t.-c. a kereskedelmi viszonyoknak Olaszországgal és Németországgal 1888. évi június 30-ig leendő ideiglenes rendezéséről.

1888. évi VII. t.-c. az állategészségügy rendezéséről; XIII. t.-c. a fából való üres és használt petroleumhordók vámkezeléséről; XV. t.-c. az Olaszországgal 1887. dec. hó 7-én kötött kereskedelmi és hajózási szerződésnek s a hozzátartozó tarifáknak, pótcikknek, vámkartelnek és zárjegyzőkönyveknek, valamint ugyanaz napról kelt állategészségügyi egyezménynek becikkelyezéséről; XVI. t.-c. a Dániával a védjegyek kölcsönös oltalma tárgyában 1888. évi február 9-én kötött egyezmény becikkelyezéséről; XIX. t.-c. a halászatról; XXI. t.-c. az »Osztrák-magyar Lloyd« gőzhajózási vállallattal kötött hajózási és postaszereződésről; XXII. t.-c. az árverési csarnokokról; XXX. t.-c. a Spanyolországgal 1880. évi június hó 3-án kötött kereskedelmi és hajózási szerződés meghosszabbításáról szóló egyezmény becikkelyezéséről; XXXI. t.-c. a távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről; XXXVII. t.-c. a Svájjal 1888. évi november hó 23-án kötött kereskedelmi szerződés becikkelyezéséről.

1889. évi III. t.-c. a Zanzibárral 1887. évi augusztus hó 11-én kötött kereskedelmi és hajózási egyezmény becikkelyezéséről; XVI. t.-c. a Fiume és Trieszt szabad-

Ebben a munkakörében a vele rokon egyesületek működésébe is irányítólag folyt be, így a könyvnyomtató munkások beteg- és rokkant pénztárának elnöke lett, majd a nyomdatulajdonosok egyletét többekkel együtt megalakítva, annak tiszteletbeli elnökévé választatott, de »később az elnöki szék betöltésével áldozatkészen felelt meg hivatásának. Azon szándékának, hogy közhasznú tevékenységet fejtsen ki, mindenkor becsületesen megfelelt. Ezen állását mindenkor a legnagyobb tapintattal és szakértelemmel töltötte be; szorgalma és kitartása mintaképpen állhat az egyesület minden tagja előtt, állásának díszét tudott kölcsönözni. A művészet iránt érzett szeretetét és ragaszkodását átvitte minden kartársára.«

Ez volt az a munkakör, amely mellett maradt azután, mindig, de nem hanyagolta el elfoglaltságát más körökben sem. Így nem szólva most a mi egyesületünkben való munkálkodásról, 1878 óta éveken át tevékeny tagja volt a főváros törvényhatóságának és részt vett még a magyar ruggyantagyár igazgatóságában, amelynek megalapításától, 1891. évtől elnöke is volt haláláig.

Eme közgazdasági tevékenysége a Kertészeti Egyesületben való munkálkodásával foglalja le java idejét életének utolsó percéig.

Jelentős közgazdasági tevékenysége számot tett nemzeti életünkben is. Ennek jelentőségét, különösen kiemelve a közgazdaság terén szerzett érde-

kikötők területének az osztrák-magyar általános vámterületbe való beolvasztására nézve az 1887. évi XXIV. t.-c. 2. §-ában kitűzött határidőnek elhalasztásáról; XIX. t.-c. a lichtensteini fejedelemséggel 1876. évi december hó 3-án kötött adó- és vámegyesülési szerződés módosítása iránt létrejött pótegyezmény becikkelyezéséről; XXIV. t.-c. az inséges tengerészek kölcsönös segélyezése iránt Olaszországgal 1889. évi febr. hó 13-án kötött egyezmény becikkelyezéséről; XXV. t.-c. az inséges tengerészek kölcsönös segélyezése iránt Spanyolországgal 1889. évi március hó 11-én kötött egyezmény becikkelyezéséről; XXXVII. t.-c. a kereskedelmi utazók árumustráinak ideiglenes vámentessége iránt Németalfölddel 1888. évi december 12-én kötött egyezmény becikkelyezéséről; XLI. t.-c. az 1882. évi XV. t.-cikkbe iktatott nemzetközi filloxeraegyezmény kiegészítéséről.

1890. évi II. t.-c. a védjegyek oltalmáról; VIII. t.-c. a birodalmi tanácsban képviselt királyságok- és országokban hitelesített hordóknak a magyar korona országaiban való forgalombahelyeztetéséről; IX. t.-c. az 1890-iki népszámlálásról; XIII. t.-c. a hazai iparnak állami kedvezményekben való részesítéséről; XVI. t.-c. A Svéd- és Norvég-országokkal gyári és kereskedelmi védjegyek kölcsönös oltalma tárgyában 1889. évi szeptember 20-án kötött egyezmény becikkelyezéséről; XIX. t.-c. a volt naszdvidéki községi erdők kezeléséről; XXIV. t.-c. az inséges tengerészek kölcsönös segélyezése iránt a Német-birodalommal 1899. évi november hó 10-én kötött egyezmény becikkelyezéséről; XXVII. t.-c. kereskedelmi viszonyaink legfeljebb 1890. december hó 31-ig terjedhető rendezéséről; XLI. t.-c. az Egyiptommal 1890. évi augusztus hó 16-án kötött kereskedelmi egyezmény becikkelyezéséről; XLII. t.-c. kereskedelmi viszonyainknak a Törökbirodalommal és Bulgáriával való ideiglenes rendezéséről.

1891. évi IV. t.-c. a Svájjal 1890. évi december 5-én kötött állategészségügyi egyezmény becikkelyezéséről; V. t.-c. az Olaszországgal 1887. december hó 7-én kötött kereskedelmi és hajózási szerződés felmondására megállapított határidőnek meghoszabbítása iránt létrejött megegyezés becikkelyezéséről; VI. t.-c. a métermérték behozataláról szóló 1874. VIII. t.-c. némely határozmányainak módosításáról; XIII. t.-c. az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről; XVIII. t.-c. az 1889. évi XVI. t.-c. végrehajtásában Fiume szabadkikötő területének az osztrák-magyar vámterületbe való bevonása iránt teendő intézkedésekről; XIX. t.-c. a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok kormánya által Triestnek az osztrák-magyar vámterületbe való beolvasztása tekintetében teendő intézkedésekhez való hozzájárulásról; XXIX. t.-c. az Osztrák-magyar Lloyd gőzhajózási vállalattal fennálló hajózási és postaszereződés megszüntetéséről; XXXIV. t.-c. a kézi lőfegyvereknek kötelező megvizsgálásáról; XLII. t.-c. kereskedelmi viszonyunknak a Törökbirodalommal és Bulgáriával, valamint Spanyolországgal és Portugáliával való ideiglenes rendezéséről.

meinek elismeréseül ő felsége 1895 május 20-án a Ferenc József-rend középkeresztjével, majd 1899 február 3-án a m. k. udvari tanácsosi cím adományozásával tüntette ki.

Életének eme külső képe azonban eltakarta azt a belső életet, amelyet meleg szeretettel telített szülei házában és a még forróbb szeretettel gondozott családja körében boldogan és munkásan töltött el. Ez a nemes műveltségű boldog családi kör és az életének röviden vázolt körülményei hozzák magukkal, hogy öröklött szép szellemi és lelki tulajdonságok birtokában ifjkorának kezdetétől fogva méltányolni, szeretni tudta a szépet visszatükröző könyveket és a természetet, amelyért áldozatra is kész volt.¹⁾ A szülei ház magasabb műveltségű levegője, az ő gondos nevelése, az édesapa könyvészeti foglalkozása és természetszeretete, az édesanya gyöngédsége és nemes szívjósága már korán felébresztik benne későbbi jellemének főbb vonásait alkotó tulajdonságok csiráját, a könyvek szeretetét és a természet kedvelését.

Az előbbinek megszerezve legkülönbözőbb ismereteit, bibliografussá lesz, amely foglalkozása is azonban nagyrészt a szép iránt való érdeklődésénél fogva inkább bibliofillé avatják, amiről ékesen tanuskodik ebbeli könyvtárának egy részéről nyomtatásban is megjelent katalógusok,²⁾ továbbá a György Aladár közölte leírás.³⁾ A mélyre ható szakszerű tudása és nagymérvű tájékozottsága teszük képessé arra, hogy hazánkban abban az időben nemcsak a könyvek számbeli mennyiségénél fogva, de kivált a könyvek értékénél, szépségénél és ritkaságánál fogva is értékes és az irodalom méltatására is érdemes könyvtárt szerzett. Ebben a tekintetben gazdagította még különösen a Corvin-kódexek felől való ismereteinket is, amelyeknek olyan jeles tudós, mint Fraknói Vilmos lett a közlője.⁴⁾

¹⁾ A Magyar Történelmi Társulatban pályadíjat tűzött ki egy a magyar udvartartás történetét az I. Mátyás trónralépésétől 1541-ig terjedő időn belül tárgyaló monográfiára, amelyet dr. Csánki Dezso nyert meg I. Mátyás és udvara című művével.

A Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulatban pályadíjat tűzött ki: A Mithra-kultuszról és a kutatásokról.

A Bosznia okkupációjakor 1878-ban 100 forint jutalmat tűzött ki az első hóstettét véghezvitt magyar altisztnek. Philippovich főparancsnok a díjat Szekulics Imre altisztnek juttatta.

²⁾ Sammlung Gustav R. v. Emich. Manuskripte, Handschriften mit Miniaturen, Miniaturen auf Einzelblättern, Inkunabeln, Holzschnittswerke d. 16. Jahrh. Bibliographie u. Bibliophilie. Mit 42 Textillustrationen und 28 Abbildungen auf Tafeln. Wien, 1906. Gilhofer u. Ranschburg. Preis 3 Kronen.

³⁾ György Aladár emőkei Emich Gusztáv budapesti könyvtárát következőképp ismerteti: »A legbecsesebb magánkönyvtárak egyike közel 10.000 kötetrel, melyben az orvosi műveken s tankönyveken kívül minden szak képviselve van, de különösen a hungarikák s régi nyomtatványok magánkönyvtárakban szokatlan nagy számmal fordulnak elő. Van ebben szerző értesítése szerint 128 incunabulum, 82 kötet régi kézirat hártán és papíron, 120 térkép s 250 rézmetszet. A kimutatás készítése óta (I. Nemzet 1886. április 20-diki számát) a tulajdonos egy eddig ismeretlen Corvin-kodexet (Victorinus Commentárját Cicero műveiről, mely 1462-ben íratott Vitéz János számára s ennek halála után került a királyi könyvtárába) szerzett meg; Jankovich Miklós s Farkas Lajos óta ez az első eset, hogy egy magyar magángyűjtő Corvin-kodexeknek jött birtokába. Emich igen becses gyűjteményéből a könyvészeti kiállításban is volt 50 érdekesebb darab, köztük 20 kézirat s 6 incunabulum, melyek rövid bibliográfiai leírása a »Könyvkiállítási emlékek« (talán Kalauz?) 181–184. lapjain olvasható. György Aladár: Hivatalos Statisztikai Közlemények. Magyarország köz- és magánkönyvtárai. 1885, Budapest, 1886. L. 431. l.

⁴⁾ Fraknói Vilmos: A Vitéz Jánostól emendált Victorinus-codex, mely valószínűleg a Corvin-codexek közé tartozik. Magyar Könyvszemle 1887.

Fraknói Vilmos: A Korvina könyvtárában másolt kéziratok Emich Gusztáv gyűjteményében. Magyar Könyvszemle 1901.

Ezek a tények tanúsítják leginkább, hogy egyéniségének jeles tulajdonságainál, alapos képzettségénél és nagy tájékozottságánál fogva úgy a grafikai, mint a bibliografiai téren olyan munkásságot fejtett ki, amellyel nagy érdemeket szerzett és amelyet a hivatottak csak a legnagyobb méltánylás dicsőítő hangján emelnek ki. A könyvek iránt való vonzalmát megtartja egész életén át, hivatásosan működve abban a körben, amelyben egyéniségének erősségével a szépet érvényre tudta juttatni és az összhangot meg tudta teremteni.

Egyéniségének emez erős jellemvonása mellett már igen korán kezdett lelkében ébredezni az az általunk nagyra becsült érzelem, amelynek köszönhetjük, hogy Emich a miénk is volt.

Az a körülmény, amelyre már rámutattam, hogy gyermekkorának, majd serdülő ifjukurának szabad idejét a budai hegyekben töltheti, tette lehetővé, hogy azok szépséges tája, elragadó kilátása, változatos növényzete maradandó benyomást gyakorolt lelkületére. Édesszülei nemesen éltető környezetében megtanulja, hogy az igazi szép nemcsak a művészetben, irodalomban, tudományban található fel, hanem megvan a bennünket környező szabad természetben, annak az olykor fel-feltűnő diszharmónia után örökösen tartós harmóniájában! Megtanulja, hogy az egységes képpé összeolvadó harmónia egyes elemeinek mindegyike csodás egybealkotásánál, még bámulatra méltóbb munkájánál fogva a szépségek egész tárháza, amely tudásunkat, eszünket leköti, lelkünket felemeli, szívünket nemesbé, jobbá teszi!

Ezen eleinte öntudatlan tanulása teszi a természet igaz barátjává, igaz hívévé. Jól tudja, hogy Chateaubriandnak igaza van, amikor boldognak mondja azt, aki szereti a természetet, mert a szerencsétlenség napjaiban megtalálja őt és csakis őt.

Ez a természetkedvelése megmarad egész életén át és vele van még életének utolsó napjaiban is. Ez enyhíti mindinkább elharapódzó baját, ez vigasztalja meg, ez teszi reménykedővé.

És megtalálja önlékében a választ jeles költőnk Bartók Lajos kérdésére:

»A természetben minden oly beszédes,
Az ő szava oly érthető, oly ékes!
Források a madarakkal csevegnek,
Felhők regélnek a komor hegyeknek,
Hegyek az éggel, a szelek a fákkal,
Csillagok beszélnek a virággal,
Csak a mi bánatdult szíveinkhez,
Csupán az emberhez ne szólna mindez?»

Ifjukorában a természet ezer meg ezernyi változatossága tudatos tanulásra ösztökéli, amely amellett, hogy lelkének gyönyörűséget, szívének nemes élvezetet nyújt, még tudományos értékű eredmények elérésére is képesítik. Így jönnek létre állattani dolgozatai!

Emich Gusztávnak kétségtelen érdemei vannak mind a tudományos, mind a mezőgazdasági magyar rovartan terén. A tudományos rovartan terén, nevezetesen annak rendszertani részével való foglalkozást elsősorban a nagyhírű Frivaldszky Imrének köszönhetette, holott a mezőgazdasági rovartanban való munkálkodása már tisztán saját törekvésének volt a következménye.

A tudományos rovartannal már 1868-ban kezdett foglalkozni, amikor édes atyja kiadásában megjelent egyik kis, népszerű könyvecskéhez, »A kis-

lepkegyűjtő» színes tábláihoz, ő írta meg a magyarázó magyar szöveget, amelynek fontos része az a fejezet, amely a »A Buda-Pest környékén észlelt lepkék sorozata« címen közli ama lepkefajokat (számszerint 741 fajt és 50 fajeltérést), amelyek akkoron Budapest környékéről ismeretesek voltak. Míg »A kis lepkegyűjtő« első magyar lepkészeti kézikönyv volt, addig az utóbbi »sorozat« első kísérlete a székesfővárosunk lepkefaunájára vonatkozó rendszeres összeállításnak, amellyel Emich az 1860—70-ig terjedő évtizedben »a budapesti lepkészek közt tisztos helyet foglal el.«¹⁾

Nemcsak maga gyűjtött szorgalmasan, hanem gyűjteményét még csere és vásárlás útján is gazdagította. Így megszerezte többek közt *Haberbauer* Józsefnek, a morva származású 48—49. évi magyar honvédek, később magyar rovargyűjtő utazónak és rovarkereskedőnek 1871. évi kaukázusi lepkegyűjtését. Az ebben a gyűjtésben talált és a tudományra nézve új fajokat, tehát nem ismert és névtelen lepkéket ő írta le és nevezte el.²⁾ Ezt a dolgozatát német és francia nyelven tette közzé.

Közel húsz évi kedvteléssel való búvárkodás után elhagyta a lepidopterológia terét, azt a tért, amelyen nevét nemcsak a »Lepkegyűjtő« és az amellettt közölt sorozat és a két maga leírta faja örökíti meg, hanem az a két lepkefaj is, amelyet az ő nevééről neveztek el.³⁾ A lepidopterológiától való megválásának oka az életében beállott külső körülményekben rejlett. Egyrészt a mezőgazdasági rovarattannal való búvárkodó foglalkozás kötötte le, másrészt politikai pályája és közgazdasági téren való szereplése foglalta le idejét.⁴⁾

A mezőgazdasági rovarattan terén való jelentős szerepére már előbb életfolyásának változásában ráutalva, még csak kiemelem, hogy a búvárkodása, vizsgálata, továbbá külföldi tapasztalatai folyamán szerzett ismereteit idehaza értékesítette, különösen a filloxera ellen való védekezési módok hazai elterjesztésében. A sok filloxera-tárgyalásban, kivált az akkor megalakított Országos Filloxera-Bizottság üléseiben, nagyon is élénk részt vesz és elsősorban küzd azok sorában, akik a filloxerától meglepett szőlőknek széndiszulfidgyérítéssel való megmentésében és a szőlőknek termőerőben való megtartásában fáradoztak. E munkálatok során kitűnt, hogy Emich nemcsak jól ismeri a külföld hasonló viszonyait, de belemélyedt azok szőlőgazdasági munkálataiba is. Saját maga szőlőművelésében szerzett tapasztalatai és az ezen a téren való ismeretei lehetővé tették, hogy a közigazgatás rendelkezéseinek tervezésében a miniszter olyan rendelkezéseket tehetett, amelyek a gyakorlati élet kívánalmainak meg is feleltek.

Amde a filloxerával való foglalkozás és a tőle okozott óriási károknak látása, másfelé is terelte Emich figyelmét. Látnia kellett, hogy nemcsak a szőlőművelés terén van baj és hogy itt nemcsak a szőlőfloxera okozza a károkat, hanem más rovarok is, valamint hogy ama károk, amelyek az ország többi mezőgazdasági termékeiben napirenden vannak és amelyek szintén

¹⁾ Fauna regni Hungariae. 7. 1

²⁾ A leírt két új lepkefaj a *Sesia gurinensis* Emich és a *Cidaria guriata* Emich.

³⁾ Az egyik a *Plusia Emichi* Rogenhofer (1873) nevű bagolypille, amely a Taurusban és Arméniában fordul elő, a másik pedig a *Butalis Emichi* Anker (1870) nevű nagy moly (Fauna regni hungariae pag. 75.), amely Magyarországon (Budapest budai részein) kívül még északkeleti Kis-Ázsiából (Pontus) és északkeleti Perzsiából (Hyrcania, Elbursz hegység) ismeretes.

⁴⁾ Annyira felhagyott a lepkékkel való foglalkozással, hogy képviselő korában értékes lepkegyűjteményét is eladta, amely így Angliába került.

rovaroktól erednek: olyan állandó csapást mérnek az ország gazdasági viszonyaira, hogy azt némán és tétlenül tűrni többé már nem lehet.

Az egyik kártevő rovarral a filloxerával való foglalkozás közben megjött a kedve a szőlő, majd a többi termesztett gazdasági növény rovarellenségeinek a tanulmányozására. Célja az volt, hogy készít olyan kézikönyvet, amelyben a magyar gazda megtalálja a tanácsot, ha védekezni akar a mezőgazdaságnak a rovarok világából való ellenségei ellen. Valószínű, hogy e tervezetésnek volt következménye az a nyílt pályázat, amelyet a m. kir. földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter hirdetett és aminek folytán Emich a mintafejezet (a szőlő rovarellenségeiről) és a munka teljes tervezetének bemutatása alapján 1882-ben kapta a megbízást, hogy »A mező- és kertgazdaságra káros rovarok« című munkáját írja meg.

Emich igazán nagy lelkesedéssel fogott e munkába. Kedve és a tárgyhoz való szeretete már 1868 óta, a »lepkegyűjtő« megjelenése óta megvolt. Hogy pedig alapos szakismeretekre szert tehessen, anyagi viszonyai lehetővé tették, hogy vásárlás útján olyan rovar-tani szakkönyvtárt szerezzen, amilyen az akkori viszonyok között kevés magánember kezébe juthatott. Ami e téren az irodalomban ekkoráig a kártevő rovarokra vonatkozólag megjelent, tekintet nélkül a különféle nyelvekre, azt Emich megszerezte. És nem volt akkor szakfolyóirat, legyen az szőlő-, mezőgazdasági, vagy tisztán rovar-tani folyóirat, hogy annak a mezőgazdasági kártevőkre vonatkozó dolgozatait állandó figyelemmel nem kísérte volna.

Ámde az irodalmi adatok gyűjtésével nem érte be: kereste a magyar állattan tudományos művelőivel a közvetetlen összeköttetést, hogy megszerezze tőlük a kártevő rovarokra vonatkozó hazai adatokat. A Tudományegyetemen, a Nemzeti Múzeum állattári osztályában gyakori látogató és felkeres mindenkít, akiről tudja, hogy tőle tárgyára valamely adatot szerezhet. Ezen utánjárásnak köszönhető, hogy a későbbben megjelent munkája első részében majdnem lépten-nyomon találkozunk mindazoknak a nevével, akik akkoron a hazai rovar-tannal akár tudományos, akár gazdasági tekintetben foglalkoztak.¹⁾

Ifjúkorában a rajzolásban és festésben megszerzett ügyességét is felhasználta rovar-tani munkáinak illusztrálására. A fentebb idézett munkájának négy színes táblája, valamint a Cserhádi Sándor filloxeraközleményéhez csatolt filloxera-tábla az ő ügyes kezétől származnak és ebbeli készségét bizonyítják. Ha a táblák nem is felelnek meg a mai kívánalmaknak, senki sem mondhatja, hogy ez Emichen mult: nem rajta, hanem a hazai sokszorosító ipar akkori kisebb fejlettségén mulott.

Ilyen előkészületek után e munka első része 1884-ben,²⁾ mint »A földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar kir. minisztérium kiadványa« jelent meg. A munkából azonban akkor a szerző tiszteletpéldányain kívül csak igen kevés példány került közkézre, mert a kiszedett és kinyomott 16 és $1\frac{1}{2}$ ív és a hozzávaló színes táblák várták a munka többi részét, hogy az egész mű egyszerre jelenhessék meg.

A megjelent első füzet csak az általános részt foglalja magában, tehát

¹⁾ Ebben a névsorban benne van Cserhádi Sándor, Frivaldszky János, Herman Ottó, Horváth Géza, Linhart György, Margó Tivadar, Rodiczky Jenő, Szaniszló Albert.

²⁾ »A mező- és kertgazdaságra káros rovarok. A gazdasági rovar-tan kézikönyve. Nyílt pályázat útján nyert megbízásból írta Emich Gusztáv. I. füzet. 224 fametszetű ábrával és 4 színnyomatú táblával. Budapesten, 1884. A magyar királyi államnyomdából.«

csak a rovarok külső szerveiről, fejlődéséről, rendszertanáról szól, a »Különös részben« foglalkozott volna a kártevők részletes leírásával. Ez a különös rész már részben kéziratban 1882-ben készen volt, azért mégis nemcsak hogy nem jelent meg, de még a már megjelent általános részt is a pusztulás veszedelme fenyegette.

Mint annyi jelesünkénél megtörtént az, hogy a nemzet közvetlen élet-érdekébe vágó kérdések foglalták le és vonták el a zajtalan nyugalmat és sok időt kívánó természettudományi vizsgálatoktól és munkálkodástól, úgy Emichünket is kivált az országgyűlési képviselőséggel velejáró tevékenység és elfoglaltság megakadályozta abban, hogy kedvelt rovaraival foglalkozhassék. Még inkább lekötötte őt az a közgazdaságunkban számottevő működése, amelyet az Athenaeum élén kifejtett. Így történt az, hogy a munkálkodás más terén lekötött Emich nemcsak hogy nem foglalkozhatott munkájának kidolgozásával, de még csak nem is követhette a szakirodalom gyorsan és nagy mértékben megnövekedett anyagát. És hogy munkája mindezek ellenére még se maradjon befejezetlenül, munkatársat keresett és erre 1895 elején Jablonowski Józsefet, aki a rovar-tani állomáson dr. Horváth Géza utódja lett, nyerte meg. »A bogarászok az utóbbi időben hihetetlen sebességgel haladnak előre, én pedig már évek óta messze elmaradtam tőlük; már nem érzem az erőt, de időm sincs már, hogy ezt az elmaradásomat pótoljam« szavakkal jellemezte Emich a helyzetet a munka folytatásának Jablonowski-nak való átadásakor. Jablonowskinak elfoglaltsága miatt nem sikerült a munkát folytatnia, de annyit mégis megtehetett, hogy az 1884-ben kinyomattott és a minisztériumban az elkallódás veszélyétől dr. Horváth Géza megmentette íveket rendezte, előszóval, tárgymutatóval és maga írta általános függelékkel ellátta és az egész 1899-ben mint a földművelésügyi miniszternek 1899. évi 6. sz. kiadványa jelenhetett meg.

Emich munkájának, habár az csak töredék, megvan a maga jelentősége, mert nemcsak lelkiismeretes foglalatok ama ismereteknek, amelyek akkor-tájban a legjelesebb művekben találhatók voltak, de tartalmaz igen sok becses hazai adatot is. A nagy gazdasági gyakorlatra azonban nem lehetett hatása, mert e munka alig jutott a gazdák kezébe. Kevés számban jelent meg és az is mint tiszteletpéldány részint a legmagasabb körökbe, részint a főrendek és a képviselők kezébe jutott.

Pedig érdemes lett volna, hogy az nagyobb számban jusson a közönség kezébe, mert mégis ami benne van, helyt álló és olyan alakban van feldolgozva, hogy azt még ma is figyelembe venni és használni is lehet. Emich értelmes és világos nyelven dolgozott. Ha Frivaldszky János, kit a rovar-tani irodalomban talán az utolsó Bugátistának mondhatnánk, hatással is volt Emichre, nyelve, mesterszavai mégis azt igazolják, hogy Emich már nemcsak híve volt az új természettudományi nyelvnek, hanem ahol lehetett, szívesen használta a népies elnevezéseket. Ahol a magyar mester-szó hiányzott, annak helyébe nem csinált újat, rosszat, hanem beírta a latin szóval. A mű megállta helyét a maga korában, de a gyorsan változó viszonyok folytán ma már csak tiszteletreméltó irodalmi jelentősége van.

Emich utolsó rovar-tani munkája a csajkóról, a *Lethrus cephalothes* életmódjáról szóló dolgozata volt. Ez a bogár jellemzi a magyar, de az orosz faunát is, mert tőlünk nyugatra eső országokban már szinte ismeretlen bogár. Emich érdeme, hogy e közönséges és alkalmilag igen kártékony bogár felette érdekes életmódját kiderítette. Emich dolgozatában lévő adatok a tudo-

mányra nézve újak és így nem kell csodálkoznunk, hogy a világirodalom is átvette őket.¹⁾

Ennyi az, ami Emich Gusztávnak állattani, szabatosabban mondva rovtani működését teszi ki. Emich, amint látni való, nem végzett e téren mulólagos munkát, mert neve nemcsak az ország, hanem a külföld rovtani irodalmában is maradandó érdemekre tett szert.²⁾

Emich egész valójának nemesebb érzése azonban mégis inkább a növények felé vonzódik, azok ezer alaki változatossága, utolérhetlen színbeli pompázása megragadják, lekötik figyelmét és így lesz a szép könyvek kedvelője az állatok bűvára, a növények hűséges barátja.

Es helyesen mondja egyik a grafikai téren való munkatársa, hogy »a virág és a könyv volt szívének kedvence«.

A természet, a növények, a virágok nagy szeretetét azonban senki nem hordhatja szívében, lelkében következmények nélkül. Ez a szeretet a szívnek annyi jóságát, a léleknek annyi szabadságát teremti meg, hogy azok birtokosa az emberek alkotta üres formalitások közt nem érezheti magát többé szabadon. Emichet is utolérte nemes szenvedélyének ez a sorsa. Bizonyára más okok mellett főképpen ez készíti már igen korán arra, hogy a haditengerészeti akadémia korlátaiból szabaduljon, majd hogy a hivatalos iroda fojtó levegőköréből meneküljön, végül, hogy a politikai élet sokszor sivár és nem mindig örvendetes versenyéből a széphez szokott lelkületével ismét teljesen szabaddá legyen.

Harmóniát kereső szabaddá lett lelke a szép természet ölébe menekült. És a gyermekkor ábrándjainak folytatásaként kertjével foglalkozik. Amint azonban a bibliográfia terén nem lett az aprólékossáig menő egyoldalú szaktudós, úgy a kertjével való foglalkozása sem lesz egyoldalúvá, hanem a nemes lelkek ösztönszerű szépségérzetével megmarad a szó nemes értelmében vett kertkedvelőnek, a kertészet amatőrjének. Ezt a tényt bizonyítja közismert lipótmezei szép kertje. A kert kedvelésének előszeretete annyira elfogja lelkét, hogy még mélyreható foglalkozásba is belefog szeretett hitvesével, amelynek eredményeit nem egy kiállításunkon volt alkalmunk gyönyörködéssel szemlélni akár a Pelargoniumok, akár pedig a rózsakeresztések során.

A kertészetnek a kedvelése korán végzett hazai és külföldi tanulmányaival kapcsolatban felébresztik benne a kertészet szerepének a tudatát nemcsak a nép műveltségében, hanem egyúttal a gazdasági életben való jelentőségének a tudatát is. Ennek a felismerésétől csak egy lépés választotta már el annak a ténynek a megállapításától, hogy hazánk közgazdasági életében a kertészet még nem foglalja el azt a tért, amelyre jogosítva van. Még inkább sivárnak tetszett ez a jelenség alkotmányunk helyreállítását követő évtizedben, amikor még sokan voltak olyanok is, akik nemzetünk fiainak a kertészetre való rátermettségét is kétségbe vonták, látva azt, hogy úgy a magánkertészetek, mint a kereskedelmi kertészetek kezelése nagybárá idegen származású kezekben van. Ezek nem forrva össze annak idején a nemzet testével, nem is tudták a kertészet összességének érdekeit képviselni

¹⁾ Valery Mayet, a szőlőt pusztító rovarokról szóló francia nyelvű nagy könyvében, amely 1890. évben jelent meg, Emich, néha Hemichnek írva, adatait teljes szövegükben idézi.

²⁾ Emich ebbeli munkálkodásának méltatása jórészt Jablonowski József barátom tollából származik, amiért e helyen is őszintén mondok neki köszönetet.

hazánkban. Ezeknek a tényeknek láttára Emichben is felébredt az a gondolat, hogy ha tenni akar valamit a magyar kertészet érdekében, úgy előbb a meglevő érdeklődők tömörülését kell lehetővé tenni. Meg kell tehát a kertészet iránt érdeklődők olyan egyesületét alkotni, aminő még nem volt hazánkban.

Megvolt ugyan hazánk ébredő korszakában a mult század negyvenes éveiben is a törekvés egy kertészeti egyesület létesítésére, de a nemzet felszabadításának nagy küzdelmei lekötötték legjobbainkat és így történt meg, hogy az egy évtizednél régibb eszme csak az ötvenes évek derekán, 1856-ban öltött testet. Ennek működése pedig a nemzet szomorú elnyomatása idején, főleg a gyakran ismétlődő kisebb kiállításokban nyert kifejezést, amelyek mégis a nemzet fiainak gyakori találkozására szolgáltak kedvező alkalmul. A kiállítások mellett a kertészsképzés és a szakirodalom megteremtése foglalkoztatta a Magyar Kertész Társulat olyan előkelő szakembereit, mint aminő volt Entz Ferenc, Lukácsy Sándor a társulat titkára és mások. Ezeknek munkálkodása még sokáig megmaradt, sőt a kertészsképzés is talált új pártfogót, de hazánk új alkotmányos korszakának előre jelentkező hajnalpírja a kiállítások varázsát megtörte és a jobb sorsra érdemes egyesület¹⁾ 1863-ban megszűnt. A kertészeti érdekek istápolása pedig a régi multtal dicsekvő még a céhrendszer virágzó korából megmaradt pesti kertészeti társulatra hárult.²⁾ Ez a tiszteletreméltó szakszerű, de csak kisebb térre szorítkozó egyesület maradt azután sokáig, egészen 1885-ig, a hazai kertészet képviselője, amely mellett az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és az Országos Magyar Iparegyesület kertészeti szakosztálya próbálkozott meg az országos kertészeti érdekek istápolásával.

Ezek a viszonyok senkit sem elégitettek ki, legkevésbé Emich mélyen érző lelkületét. Az ő és a hozzá hasonlók gondolatának kivitelére az alkalmat az 1885. évi kiállításon a kertészek által elért szép és nagy, bár nem remélt sikerek adták meg. Nevezetesen a kertészeti kiállítás rendező-bizottságában és a jury-jében való értekezések során érett meg az az eszme, amely az 1885. augusztus 15-én tartott értekezleten öltött testet, amely kimondta az Országos Magyar Kertészeti Egyesület megalakulását.

Ebben az alakulásban látta Emich elérni azt, amit a magyar kertészeti érdekek istápolásában elsősorban tartott szükségesnek, az *erők egyesítését*. És ezt a legnemesebb értelemben értette, mert csak úgy látta a sikert biztosítva, hogy az egyesület magába ölelje ne csak a hivatásos kertészeket, ne csak a kisebb kertkedvelőket, hanem azokat is, akik mint nagyobb kertészetek birtokosai már születésük és társadalmi helyzetüknél fogva is súlyl bírnak.

Ez a felfogása készítette arra, hogy az új egyesület elnöki székét magától elhárítva, másoknak ajánlja fel. Így történt, hogy egyesületünk elnöki székét 1885. augusztus 15-ikétől 1888. április haváig gróf Zichy Ferenc, 1888. április 22-től 1891. január 20-ig pedig gróf Csáky László foglalta el, de már az 1891. április 12-én tartott közgyűlés nem méltányolhatta többé Emich felfogását és őt közfelkiáltással az egyesület elnöki székébe ültette »tekintettel az egyesület felvirágzása érdekében annak megalakulása óta kifejtett lankadatlan buzgóságára és tekintettel arra a kiváló tapintatra,

¹⁾ 1858. évben 969 tagja volt.

²⁾ Jelenleg is ez a hivatalos címe.

amellyel az egyesület ügyeit vezette és a társulati életben felmerülni szokott ellentéteket a közcél érdekében mindenkor kiegyenlíteni tudta».

Emich Gusztáv mint az egyesület ügyvezető alelnöke, majd mint elnöke 1885. évtől kezdve több mint egy negyedszázadon át, sokszor nehéz időkben, volt egyesületünk ügyeinek vezetője, de nemcsak vezetőnk volt, hanem ügyeink gondozója, irányítója, egyesületünk lelkes bajnoka és fáradhatlan körültekintő munkása. Egyesületünk céljainak nemcsak munkával adózott, de sokszor anyagiakkal is támogatta a cél elérésére szolgáló törekvéseket, pl. a kiállításokon díjak kitűzésével.¹⁾ Nem részletezem az ő munkálkodásának soknemű tereit, mert hiszen mindnyájunk élénk emlékezetében él a huszonöt év munkája, különösen amikor még férfierejének teljében java munkáját ügyünknek szentelheté. Munkájának eredményeként elég legyen rámutatni arra, hogy egyesületünk ma is nemcsak hogy fennáll, de virágzik is és magában bírja immár a biztos jövő alapjait. Elég legyen hivatkoznom az egyesület rendezte sikeres országos és nemzetközi kiállítások szép eredményeire, amelyek a legigényteljesebb körökön kívül még Ő Felsége legmagasabb megelégedését is több ízben elnyerték! Ennek pedig Ő Felsége szép bizonyosságát is szolgáltatta, amidőn éppen a kiállítások körül szerzett érdemeit több ízben kitüntetésére méltatta, így nevezetesen Ő Felsége 1902. június 17-én a Ferencz József-rend középkeresztjéhez a csillag adományozásával fejezte ki megelégedését az 1902. május hóban rendezett nemzetközi kertészeti kiállítás alkalmából. És elég legyen rámutatni arra, hogy sikerült védnökünkül Ő Fenségét József királyi herceget megnyernie, akinek ugyancsak a kertészetben járatos nemes ízlését is sikerült kiállításainkkal kielégítenünk.

Bölcs és figyelmes vezetése alatt egyesületünk működése nem merült ki a kiállításokkal, hanem kitűzött célját »a magyar kertészet általános igaz érdekeit biztos alapokra fektetni és hathatósan előmozdítani« iparkodott minden téren elérni.

A kertészképzés, a kertészek segélyezése, a kertészeti kereskedelmi érdekek istápolása, a kertészek adózásának ügye, a kertészeti szakismeretek terjesztése és megannyi más kérdés volt törekvéseinek tárgya!

És nem elégedett meg csupán a kertészeti érdekeknek az egyesületen belül való munkálásával, hanem az egyesületen kívül állóknak is az érdekkörbe való bevonása céljából két ízben is a napi szükségletek felszínre vetette kérdések tárgyalására kongresszus tartását segítette elő. Ilyen volt az 1896. évi augusztus 25—27. napján tartott nagyjelentőségű budapesti és az 1902. évi szeptember hó 21. és 22-én tartott szép eredményű pozsonyi kongresszus!

És ha mindezeknek az eredményeit vesszük szemügyre, úgy teljes méltánnyal fogadjuk a XXVI. közgyűlésen egyesületünk második negyedszázadának küszöbén tett elnöki kijelentését, amely szerint elnökünket visszatekintve a multra »megelégedettség fogta el«. Ennek az érzelmének dokumentálását foglalta össze az egyesület közlönyében, a Kertészeti Lapok XXV. évfolyamában közölt »A műkertészet multja és jelene hazánkban« című cikkében, amelyben az alapítás idejével szemben örvendetes tényként állapítja meg, hogy a kertészet mind általánosabb lesz hazánkban, hogy többé nemcsak egyesek fényűzése, hanem a köznek, mindenkinek nemes élet-

¹⁾ Az Emich Gusztáv által a kertészeti kiállítások alkalmából adományozott tiszteletdíjak kimutatását lásd Kardos Árpád: Az Orsz. Magy. Kertészeti Egyesület második évtizede. Budapest, 1906. 45. lap.

szükséglete. A 25 év munkája által »kertészetünk a haladás ösvényén megy előre és noha még sok a kívánni és a tenni való, hazai kertészetünknek biztos a jövője«.

Egyben ki is tüzi a jövő programját, amelynek sikerét szívből kívánja és amelyet hite szerint egyesült erővel biztosan el is fogunk érni. Neki azonban ezt a programot a siker reményében még csak meg is kezdeni nem adatott meg, kihullott munkás kezéből a vezető szerszám, és az egyesült erővel való munkához csak nemes szellemét hagyta ránk!!

És hogy ennyi szép eredményt tudott elérni és hogy egyesületünket ilyen sikeres munkára tudta juttatni azt nemes lelkületének, jóságos szívének, törhetlen kitartásának köszönhetjük! A szép iránti előszeretete biztosan reményelte ügyének diadalát! Jóságos szíve sugallatát követve tudta figyelmes tapintatával az ellentéteket is közös munkára egyesíteni, de ahol kellett, ott erővel is, jó példával tudott célja felé törni! De mégis a szeretet volt legerősebb fegyvere. Ez ruházta fel azzal a lebilincselő nyájas modorral, amellyel mindazokat, akik vele érintkeztek, a maga részére nyeri meg. Széleskörű műveltsége, tágas látóköre és a társadalom szövevényes ügyeinek elintézésében való jártassága biztosították számára a sikert.

Mindenekelőtt jóságos szívvel, szépséges lelkülettel iparkodott hatni és csak ha ezek nem használtak, nyult más fegyverekhez! Előbb a szíveket iparkodott megnyerni és úgy az észhez szólni! A virág volt eszköze, a könyv volt fegyvere!

Csodálkozhatunk-e, ha ennyi és ilyen erények birtokában eredményes sikert tudott elérni azokon a téereken, amelyekre szíve vonzotta!

Ezeket az erényeket jutalmazta Egyesületünk őszinte ragaszkodással és igaz szeretettel, királyunk Ő Felsége számos kitüntetéssel,¹⁾ a magyar társadalom pedig teljes elismeréssel.²⁾

¹⁾ 1870. április 10-én legfelsőbb elhatározással cs. és kir. asztalnoki méltóságot nyerte el;

1871. április 18-án legfelsőbb elismerésben részesült;

1881. február 1-én a III. osztályú vaskorona-rendet kapta;

1895. május 20-án a Ferencz József-rend középkeresztjét nyerte el;

1899. február 3-án a m. kir. udvari tanácsosi címmel ruháztatott fel;

1902. június 17-én a Ferencz József-rend középkeresztjéhez a csillagot kapta.

Ezekon kívül Ő Felsége legfelsőbb elismerését nyerte el 1885. november 13-án az 1885. évi országos kiállítás alkalmával, 1896. október 10-én az ezredéves országos kiállítás szervezése és rendezése körül szerzett érdemeiért, 1896. december 19-én mint a kertészeti időleges kiállítások jurorja, továbbá az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás alkalmából, 1901. február 19-én mint az országos bizottságból alakított központi végrehajtó bizottság tagja.

Ő Felsége legmagasabb kitüntetésén kívül még külföldi uralkodóktól is nyert több ízben kitüntetést. Így bírta az olasz szent Móríc- és Lázár-rend lovagkeresztjét, a svéd Wasa-rend lovagkeresztjét, a luxemburgi tölgykoszorú-rend lovagkeresztjét, a szerb Takova-rend tiszti keresztjét, a szász-ernestini házi-rend II. osztályú lovagkeresztjét, a dán Daneborg-rend aranyérmét, a szász-meiningeni aranyérmet, a német lovagrend Marianus keresztjét.

²⁾ Ennek bizonyosságára elősorolom azokat a társulatokat, egyesületeket, ahol a személye iránt megnyilvánuló bizalom és tisztelet jeléül különböző tisztséggel ruházták fel: 1. A budapesti kereskedelmi és iparkamara levelező tagja 1888-tól haláláig »a hazai közgazdaság érdekeinek előmozdításáért«. 2. A Petőfi-társaság tiszteleti tagjává választotta 1908. december hó 19-én a magyar irodalom és a Petőfi-kultusz terjesztése terén szerzett érdemei elismeréséül; 3. a Magyar történelmi társulat; 4. a Magyar heraldikai és genealógiai társaság; 5. a Pesti hazai első takarékpénztár (1890–1899) választmányi taggá választotta; 6. a Budapesti magyar vadászati védegyelet; 7. a Magyar gyáriparosok országos szövetsége; 8. az Országos magyar gazdasági egyesület igazgatósági tagja

Ennyi munka, ennyi elfoglaltság, a könyv és a virág mellett volt még valami, ami szívéhez közelebb állott: forrón szeretett családja. Mi kik szokva voltunk törhetlen kitartásához, csak akkor vettünk rajta észre némi ellankadást, ha családját bánat, baj érte! A családi örömben lelke felújult, a baj munkásságát lankasztotta, hiszen szívvel-lélekkel családjáé volt és annak szeretetével dolgozott. Páratlan lelkületű hitvestársa vele együttesen a kertészet rajongó híve volt, a természet szeretetére nevelte gyermekeit, és kedvelt unokáiban is a kert szépséges növényei közt gyönyörködött szívének minden jóságával!

Nem is volt barátja a munka területén és családján kívül más szórakozásnak, mulatságnak. Ezekben csak akkor vett részt, ha szíve sugallta kötelességét kellett teljesítenie!

A kötelességét pedig teljesítette mindig egész élete utolsó pillanatáig, ha csak az utóbbi időben az egészségét bántó kór azt megengedte, mint 1910-ben a nemzetközi kiállításnak megnyitásakor is! A kór azóta sem engedett, sőt mindinkább elhatalmasodott szervezetén, míg végül is jóságos szíve 1911. június hó 29-én megszűnt dobogni, gyászba borítva szeretett családját, egyesületünket, a virág és a könyv híveit és társadalmunknak a szép iránt érzékkel bíró minden tagját!

Fájdalommal megtelt szívvel gyászoljuk elnökünket, aki iránt örökös hálával marad egyesületünk lekötölezve. Erre a hálára nem az egyesületünk helyiségében őrzött képe fog figyelmeztetni bennünket, ellenkezőleg ez csak örökké élő hálánk jelképe leend, igaz hálánkat az emlékezet fejezi ki, amellyel róla soha nem feledkezünk meg. Emlékezetét pedig őrizni fogjuk, ha szelle-

és előbb közgazdasági szakosztályának jegyzője; 9. a Kisfaludy-társaság könyvkiadó-bizottságának tagja; 10. az Országos iparegyesület 1871 óta alapító tagja, nemzetgazdasági szakosztályának alelnöke; 11. A budapesti grafikai és rokoniparosok főnökegyesületének tiszteletbeli elnöke; 12. A könyvnyomtató munkások beteg- és rokkantpénztárának elnöke; 13. a Hazai bank felügyelő-bizottságának a bank megalapításától fogva és évek óta elnöke; 14. a Budapesti belvárosi kör alelnöke; 15. a Józsefvárosi kör választmányi tagja; 16. a Nemzeti kaszinónak 1863 óta; 17. az Országos kaszinónak 1888 óta rendes tagja; 18. a Park-klubnak megalapítása óta alapító tagja; 19. a Múzeumok és könyvtárak országos tanácsának tagja.

A magyar kultúrának minő lelkes híve és támogatója volt, legjobban kitetszik abból, hogy számos a művelődési törekvések szolgálatába szegődött egyesületeknek tagja volt. Csekélységnek látszik ezeknek felsorolása, pedig ezek az egyesületek az állam, az egyház mellett társadalmunk kultúrájának fontos tényezői és ezek az egyesületek, az önként fizetett tagsági díjak, mintegy kulturális adó által hathatós támogatói, jelentős tényezői kultúránknak. És ha sokak szemében ez hiuságnak tetszik is, úgy az olyan hiuság, amely ártalmatlansága mellett hasznos is és így mennél nagyobb mértékben követésre méltó. Ezért is, de hogy Emich ebbeli érdemeit is feltüntessem, felsorolom azokat az egyesületeket, amelyeknek támogatója volt.

1. A Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat alapító tagja; 2. az Erdély-részi magyar közművelődési egyesület; 3. a Középeurópai közgazdasági egyesület; 4. a Magyar közgazdasági társaság; 5. az Országos állatvédő egyesület rendes tagja; 6. a Magyar írók segélyegyesületének; 7. a Budapesti újságírók egyesületének tagja; 8. a Műbarátok körének tagja; 9. a M. k. természettudományi társulatnak 1867 óta, tehát 44 éven át rendes tagja; 10. a Magyar képzőművészeti társulat alapító tagja 1867 óta. Ezeken kívül tagja volt még körülbelül az 1865—1884-ig terjedő években a következő külföldi egyesületeknek: 11. Societas Entomologia Rossica; 12. Societé Entomologique de France; 13. Societé Entomologique de Belgique; 14. Schweizer entomologische Gesellschaft; 15. Berliner entomologische Gesellschaft; 16. Societa entomologica Italiana; 17. Schweinfurter naturhistorische Akademie. 18. K. k. zoologisch-botanische Gesellschaft in Wien.

mében tovább folytatjuk munkásságát egyesületünkben és az általa kitűzött célt elérni fogunk iparkodni.

Az ő emlékezete fogja erőnket edzeni, szívünket nemesíteni! És így fogunk a magyar kertészet virágzásán munkálni! Ennek a fogadásnak végrehajtásával fogjuk emlékét őrizni és ezzel fogjuk áldani emlékét!

Legyen is mindenkoron áldott emléke!

* * *

I. *Emich Gusztáv irodalmi munkálatai:*

1. A könyvnyomdászat története Magyarországon. 12. r. 39 l. Pest, 1860. Szabó József társaságában.

2. Kis lepkegyűjtő. A lepkészet rövid kézikönyve különös tekintettel a Magyarországon és főleg Budapest környékén előforduló lepkefajokra és gyűjtésekre. Hét színezett és két fekete kőmetszetű táblával. Pest, 1868. 12. r. 214 lap.

2a. A Budapest környékén észlelt lepkék sorozata. Különlenyomat »A kis lepkegyűjtő« című könyvből. Pest, 1868. 12 r. 22 l.

3. Zergék a radnai havasokon Máramarosban. Vadász és Versenylap. 1871. 303 l.

4. Description des Lépidoptères de Transcaucasie, Revue et Magasin de Zoologie pure et appliquée. Paris, 1871—72. Nr. 2. 63 l.

5. Beitrag zur Lepidopterenfauna Transkaukasiens und Beschreibung zwei neuer Arten. St. Petersburg, 1873. 8. r. 5 l. 1 tábla rajzzal. Különnyomat a Horae Societatis Entomologicae Rossicae. St. Petersburg IX. k. 1872. (40—47 l.) című évkönyvből.

6. A drótférgek. Földművelési Érdekeink. 1873. 38. sz. 236—37 l.

7. Az elveszett régi magyar nyomtatványokból. Magyar Könyvszemle. 1876. évf. Budapest, 141 l.

8. Írott és nyomtatott könyvek a Budapesten 1876. évi május hóban rendezett műipari és történelmi emlékkiállításon. Magyar Könyvszemle 1876. évfolyam. Budapest, 261—272 l.

9. Memoire sur le question du phylloxéra dans le royaume de Hongrie. Lausanne. 1877.

10. Jelentés a nagyméltóságú m. k. földművelésügyi miniszter úrhoz az 1877. év augusztus 6—18-án Lausanneban tartott Phylloxera Congressusról. Budapest, 1877.

11. Jelentés a Phylloxera-ügy tanulmányozása végett Stájer-, Olasz- és Franciaországban tett útról. Budapest, 1880.

12. Az ősnymtatványokról. Kalauz az orsz. m. Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Budapest, 1882.

13. A Lethrus cephalotes Fab. átalakulásának története. A M. Tud. Akadémia Mathem. és Természettudományi Értesítő. Budapest, II. k. 4—5. füz. 163 lap. 1 tábla.

14. Die Metamorphose des Lethrus cephalotes Fab. Mathem. und Naturwiss. Berichte aus Ungarn. Budapest, 1883—1884. II. Bd. p. 184.

15. A csajkó fejlődése és átalakulása. Rovartani Lapok 1884. I. k. 2 füz. 30 l. 2 tábla.

16. Metamorphoses du Lethrus apterus. Supplement contenant la revue des articles publiées dans les Rovartani Lapok. Budapest, 1884. Tom. I. p. 14.

17. A mező- és kertgazdaságra káros rovarok. A gazdasági rovartan

kézikönyve. Nyílt pályázat útján nyert megbízásból. I. füzet 227 fametszetű ábrával és 4 színnyomatú táblával. 8. r. 62 és 312 l. Budapest, 1884. Függelékkel ellátta Jablonowsky József 1899. A m. k. államnyomda.

18. A műkertészet. I. A műkertészet multja és jelene hazánkban. II. A műkertészet a kiállításon. Hivatalos jelentés a budapesti 1885-diki országos általános kiállításról. Budapest, 1886. I. k. 1. füz. 91—116 l. (Közölve részben a Kertészeti Lapok 1886. I. évf. 171—178 l.)

19. Két magyar krónika. Történelmi Tár 1891.

20. A műkertészet multja és jelene hazánkban. Kertészeti Lapok 1910. XXV. évf. 2—4 l.

21. Apróbb rovar-tani cikkek jelentek meg a Petites nouvelles Entomologiquesban a hatvanas-hetvenes években.

22. A hetvenes-nyolcvanas években több cikke jelent meg *e* és *E* betűk alatt művészeti, közgazdasági és kereskedelempolitikai tartalommal, különböző folyóiratokban és hírlapokban.

* * *

II. *Emich Gusztávnak az Országos Magyar Kertészeti Egyesület ülésén tartott beszédei és indítványai:*¹⁾

József főherceg kéresek föl az OMKE. pártfogójának. Kertészeti Lapok I. évf. 1886. 188—189. l.

Zichy Ferenc 76. születésnapja. II. évf. 1887. 54. l.

Az egyesület új helyisége. II. évf. 1887. 55. l.

Az egyesület 1886. évi működése. II. 1887. 137—138. l.

Gr. Zichy Ferenc e. elnök lemondásakor mondott beszéd. III. évf. 1888. 26—27. l.

Gr. Csáky Lászlóhoz, az e. új elnökéhez intézett beszédje. III. évf. 1888. 134. l.

A III. tavaszi kiállítás megnyitó beszéde. 1888. 136. l.

Közgyűlési beszéd. IV. évf. 1889. 136—137. l.

Ocker Menyhértről. V. évf. 1890. 28. l.

Az V. tavaszi kiállítás megnyitó beszéde. V. évf. 1890. 113—114. l.

Közgyűlési beszámoló. V. évf. 1890. 136—137. l.

VI. tavaszi virágkiállítás megnyitó beszéde. VI. évf. 1891. 116—117. l.

Közgyűlési megnyitó. 1891. 134. l.

Gr. Bethlen András nyújtott segélyéről. 1891. 168. l.

Az országos gyümölcskiállítás és vásár megnyitó beszéde. 1891. 254. l.

Közgyűlési megnyitó. 1892. évf. 107. l.

A jubileumi kiállításakor ő Felségét üdvözlő beszéd. 1892. 145—146. l.

A VII. tavaszi virágkiállítás megnyitó beszéde. 1893. 108. l.

Közgyűlési megnyitó. 1893. 129. l.

Közgyűlési megnyitó. 1894. 302. l.

Közgyűlési megnyitó. 1898. 36 l.

Közgyűlési beszéd. 1899. évf. 7. l.

Kiállítási megnyitó beszéd. 1899. évf. 374—375. l.

Közgyűlési megnyitó beszéd. 1901. évf. 180—181. l.

Az OMKE. a királynál. 1901. évf. 257. l.

Az I. nemzetközi kertészeti kiállítás megnyitója. 1902. évf. 123—124. l.

¹⁾ A beszédek és indítványok sorának összeállítását Kardos Árpád úrnak köszönöm.

- Közgyűlési megnyitó 1902. 153. l.
 Javaslat a bolgár konyhakerti termelés ismertebbé tétele tárgyában.
 A pozsonyi 1902. évi kertész kongresszuson előadva. 1902. évf. 323—325. l.
 A hazai kertészet ügyében. 1903. évf. 100. l.
 Közgyűlési megnyitó. 1903. évf. 218. l.
 Tisztelgés Tallián Béla földművelésügyi miniszternél. 1903. 405. l.
 Közgyűlési megnyitó. 1904. 178—179. l.
 Országos gyümölskiállítás és vásár megnyitója. 1904. 312. l.
 Seyderhelm Ernő 76. születésnapja alkalmából. 1905. 173. l.
 Közgyűlési megnyitó. 1905. évf. 271—273. l.
 A XXI. kertészeti kiállítás megnyitója. 1906. 166. l.
 Közgyűlési megnyitó. 1906. 209. l.
 Darányi üdvözlő beszéd. 1906. 232. l.
 A XXII. kiállítást megnyitó beszéd. 1906. 358. l.
 Közgyűlési megnyitó. 1907. 161. l.
 Darányi Ignác dr. újbóli minisztersége alkalmából üdvözlő beszéd.
 1908. 138.
 Közgyűlési megnyitó. 1909. 242. l.
 A gyümölskiállítási megnyitó. 1908. 294. l.
 A II. nemzetközi kertészeti kiállítás megnyitója 1910. 284. l. (Magyar, francia és német nyelven).
 Közgyűlési megnyitó. 1910. 469. l.

* * *

III. *Emich Gusztáv életrajzának, méltatásának és irodalmi munkái felsorolásának forrásai.*

1. Szinnyei József. Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertórium. Természettudomány és matematika. X. k. Budapest, 1876.
2. Magyar Könyvszemle. Budapest 1876.
3. Dr. Szinnyei József. Magyarország természettudományi és matematikai könyvészete 1472—1875. Budapest, 1878.
4. Rautmann Magyar Lexikona VI. k. Budapest, 1880. 624 l.
5. Emich Gusztáv. A szászvárosi kerület képviselője. Budapesti Hírlap 1884. IV. évf. 264. sz.
6. Hivatalos statisztikai közlemények. Kiadja az országos statisztikai hivatal. Magyarország köz- és magánkönyvtárai 1885-ben. Szerkesztette György Aladár. Budapest, 1886. 432 lap.
7. Dr. Ludwig Fialowski. Gedenkbblatt von der ersten Frühjahrs-Gartenbau Ausstellung des ungarischen Landes Gartenbauvereins zu Budapest. Budapest, 1886.
8. Hivatalos jelentés a budapesti 1885-iki országos általános kiállításról. Budapest, 1886. II. k. 1 füzet.
9. Emich G. könyvtára. Nemzet. Napilap. 1886. április 20. száma.
10. Fraknói Vilmos. A Vitéz Jánostól emendált Victorinus-kódex, mely valósággal a Corvin-kódexek közé tartozik. Magyar Könyvszemle, 1887.
11. Dr. Daday Jenő. A magyar állattani irodalom ismertetése 1881—1890. Budapest, 1891.
12. Szinnyei József. Magyar Írók élete és munkái. II. k. 1284—1286. l. Budapest, 1891.

13. Sturm Albert. Új Országgyűlési Almanach 1887—1892. Budapest, 197 l.
14. Sennowitz Adolf. Emich Gusztáv 1814—1869. Magyar Országos Könyvkereskedők Egylete. III. évkönyv. Budapest, 1893.
15. Acsády Ignác. Athenaeum Kézi Lexikona. I. k. Budapest, 1893. 520 l.
16. A Pallas Nagy Lexikona VI k. Budapest, 1894.
17. Benes János. Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület első évtizede 1885—1895. Budapest, 1896.
18. A magyar birodalom állatvilága. Fauna regni hungariae. Lepidoptera. Kiadta a K. M. Természettudományi Társulat. Budapest, 1896—7. 13 l.
19. Dr. Mágocsy-Dietz Sándor. A magyarországi kertészek 1896. augusztus hó 25—27. napjain tartott első országos kongresszusának évkönyve. Budapest, 1897.
20. Június. Athenaeum. A Hét, folyóirat. 1899. évi 3. sz.
21. Grafikai Szemle. 1899. évi 3. sz.
22. Grafika. 1899. évi 3. sz.
23. Petrik könyvészete. Budapest, 1860—1900.
24. Staudinger-Rebel: Catalog der Lepidopteren. Berlin, 1901.
25. Fraknói Vilmos. A Korvina könyvtárában másolt kéziratok Emich Gusztáv gyűjteményében. Magyar Könyvszemle 1901.
26. Kardos Árpád. Az országos magyar kertészeti egyesület második évtizedének története. 1895—1905. Budapest, 1906.
27. Abafi Aigner Lajos. A lepkészet története Magyarországon. Budapest, 1908.
28. Krausz Soma. Emich Gusztáv. A budapesti grafikai és rokoniparosok főnökegyesületének hivatalos közleményei. II. évf. 27. sz. 1—3 l. Budapest, 1911.
29. Hirsch Lipót. Non omnis moriar. U. o. 3—4 l.
30. Az Athenaeum nagy képes naptára. Budapest, 1912. 24—25 l.
31. A Kert I—XVIII. évf. Budapest, 1886—1911.
32. Kertészeti Lapok I—XXV. évf. Budapest, 1892—1911.

